

ยาตองเหล้าสมุนไพรไทย Yadong - Thai Herbal Liquor

ณัฏฐิรา กาญจนศิลป์¹, พงษ์บริพัตร พันธางกูร²

Natthira Karnjanasin¹, Phongborripat Phanthangkun²

วันที่รับบทความ (Received)

7 ตุลาคม 2564

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised)

12 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

25 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

ยาตองเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยใช้พืชสมุนไพรของไทยนำมาแช่เหล้าเพื่อสกัดเอาสารสำคัญในสมุนไพรออกมา มีสรรพคุณช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย และเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ยาตองเหล้าสมุนไพรไทยจึงจัดเป็นยาของแพทย์แผนโบราณ สามารถถวายให้พระสงฆ์ในสถานะยารักษาโรคได้ ปัจจุบันมีผู้ผลิตยาตองเหล้าเพื่อจำหน่ายมากขึ้น เนื่องจากกรรมวิธีในการทำที่ไม่ซับซ้อน และมีต้นทุนไม่สูงมากนัก ทำให้การทำยาตองเหล้าสมุนไพรไทยได้รับความนิยม กลุ่มคนที่นิยมดื่มมักอยู่ในกลุ่มคนวัยทำงานที่ประกอบอาชีพใช้แรงงานเป็นหลัก เพราะยาตองสามารถหาซื้อได้ทั่วไปและมีราคาถูก แต่การจำหน่ายดังกล่าวไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ต้องแอบซื้อขายไม่สามารถเปิดเผยได้ จึงเป็นที่น่าเสียดายที่ยาตองเหล้าสมุนไพรไทยกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมายแทนที่จะได้รับการส่งเสริมในฐานะของยารักษาโรคตามวิถีชาวบ้าน

คำสำคัญ: ยาตอง, สมุนไพร, เหล้า

Abstract

Yadong is a folk wisdom passed down from Thai's ancestors. Thai herbs are soaked in liquor for extracting the crucial herbal chemical substances, which have properties to help promoting strength, nourishing blood, relieving body aches, and boosting sex performance. Therefore, Yadong, the Thai herbal liquor has been using as a medicine of traditional doctors and could be offered to monks as a medicinal pill. At present, herbal liquor becomes increasingly attractive to common producers who expecting to sell or run business, because the production process is simplified and the cost is not very high. Hence, producing the herbal liquor

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

² นักศึกษา, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

*Corresponding author; email: phongborripat.ph@my.nsr.u.ac.th

turns out to be popular, resulting in a cheap price and generally available. It is commonly well known among laborers. In fact, production and distribution of the herbal liquor is still illegal which causing secretly trading. It is, therefore, unfortunately Yadong-Thai herbal liquor has become illegal instead of being promoted as a folk medicine.

Keywords: Yadong, Herb, Liq

บทนำ

ยาตอง ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า ยาที่ใช้เครื่องสมุนไพรห่อแช่เหล้าเป็นต้น กินบำรุงร่างกายหรือแก้โรค (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) พืชสมุนไพรของไทยเป็นที่สรรพคุณเป็นยา ได้รับความนิยมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นที่รู้จักไกลถึงโลกตะวันตก ดังปรากฏหลักฐานการเดินทางเข้ามาของพ่อค้าต่างชาติ เช่น โปรตุเกส ฝรั่งเศส และฮอลันดา เป็นต้น เพื่อซื้อสินค้าเครื่องเทศและของป่าจากราชสำนักอยุธยา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรไทยที่เรียกเก็บเป็นส่วยจากไพร่ (เบเกอร์, คริสต์, 2563)

เบญจวรรณ หมายถึง ได้อธิบายความหมายของยาตองไว้ว่า “ยาตองเป็นภูมิปัญญาสมัยโบราณที่มีทั้งตองเหล้า ตองเกลือ ตองน้ำผึ้ง และยาตองที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ตามหลักวิชาการวิธีกินยาตองที่ถูกต้องคือ กินครั้งละไม่ 30 ซีซี หรือ 1 แก้วเป็ก มากสุดต้องไม่เกิน 2 แก้วเป็กต่อวัน” (คมชัดลึกออนไลน์, 2562)

การใช้สมุนไพรตองในเหล้ามีมาแต่โบราณ ถือเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ปรากฏการบริโภคในหลายวัฒนธรรมทั้งในภูมิภาคเอเชีย ยุโรป แอฟริกา และอเมริกา (นวลตา อาภาศพงษ์กุล และคณะ, 2552) ในประเทศไทยการบริโภคยาตองได้รับความนิยมเนื่องจากมีกรรมวิธีในการทำไม่ยุ่งยาก อีกทั้งยังสามารถหาวัตถุดิบในการทำได้ง่ายและราคาไม่แพง จึงเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ใช้แรงงานเพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และช่วยบำรุงกำลัง เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป กรรมวิธีในการทำยาตองเหล้ามีการดัดแปลงโดยนำสัตว์มีพิษต่าง ๆ มาใส่เป็นส่วนผสมเพิ่มเติมตามความเชื่อว่ามีสรรพคุณบำรุงร่างกาย และจัดจำหน่ายทำให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคจากกรณียาตองเหล้าสูตรคางคก โดยเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 มีชาวบ้าน 13 คนมีอาการแน่นหน้าอก อาเจียน ถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลชลบุรี ซึ่งต่อมาทราบว่ามีอาการสาหัส 5 ราย และเสียชีวิต 1 ราย จากการสอบถามชาวบ้านจึงทราบว่า ชาวบ้านทั้ง 13 คน ได้ไปซื้อยาตองเหล้าใกล้ที่พัก โดยเจ้าของซุ้มยาตองได้ขายยาตองเหล้าสูตรใหม่ มีส่วนผสม คือ สมุนไพรรากสามสิบ คางคก และเหล้าขาว ทำให้ผู้ที่ดื่มมีอาการแน่นหน้าอก คลื่นไส้ อาการชักตาเหลือก อาเจียนเป็นเลือด และหมดสติ โดยโรงพยาบาลชลบุรี ศูนย์พิษวิทยาและคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี คาดว่าในยาตองเหล้าคางคกมีสารพิษเมทานอล หรือไฮยโนดจึงทำให้ผู้ที่ดื่มมีอาการดังกล่าว (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) จากกรณีนี้กรมสรรพสามิตได้สั่งห้ามให้ซุ้มยาตองเปิดจำหน่าย และจัดทำยาตอง ซึ่งภายใต้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 แบ่งลักษณะความผิดได้ 2 กรณี คือ กรณีที่ 1. การขายเหล้ายาตองที่ทำจากสุราที่เสียภาษีแล้วจะผิดกฎหมายของกรมสรรพสามิต ตามมาตรา 155, 157 และ 158 มีโทษสูงสุดปรับไม่เกิน 5,000 บาท กรณีที่ 2. การขายเหล้ายาตองที่ทำจากสุราที่ไม่ได้เสียภาษี จะผิดกฎหมายกรมสรรพสามิต ตามมาตรา 191 และ 192 ซึ่งมีโทษสูงสุดปรับไม่เกิน 50,000 บาท (ข้าวสด, 2562)

ภูมิหลังของยาตอง

ยาตอง เป็นภูมิปัญญาของไทยที่ได้จากการนำสมุนไพรมาต้มด้วยสารละลายต่าง ๆ ได้แก่ เหล้า น้ำมะกรูดหรือน้ำส้มสายชู น้ำมูตรหรือน้ำปัสสาวะโคดำ และน้ำผึ้ง (อมรา บาลยอ, 2546) มีสรรพคุณตามฤทธิ์ของสมุนไพร เช่น บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย บำรุงโลหิตสำหรับสตรีหลังคลอดที่อยู่ไฟไม่ได้ นอกจากนี้ยังเชื่อว่ายาบางตำรับเป็นยาบำรุงความกำหนัดที่ได้ผลดีเยี่ยม แม้ว่ายาตองสมุนไพรจะมีสรรพคุณของสมุนไพรต่าง ๆ ผสมอยู่จริง แต่ไม่ควรบริโภคยาตองมากเกินไป ถ้าบริโภคแต่ปริมาณที่พอดีก็จะเป็นยา แต่ถ้าบริโภคมากเกินไปเกินขนาดก็จะได้รับปริมาณมากเกินไปทั้งสมุนไพรและเหล้า และกลายเป็นคนติดเหล้าได้ ปริมาณในการบริโภคยาตองแล้วได้ประโยชน์นั้น ควรดื่มไม่เกินวันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้าและเย็น ในแต่ละครั้งควรดื่มประมาณ 1 เป็กหรือ 1 ถ้วยตะไล (30 มิลลิลิตร) ซึ่งจะมีปริมาณแอลกอฮอล์ประมาณ 6-8 มิลลิลิตร สำหรับผู้ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคตับ โรคเบาหวาน สตรีมีครรภ์ เด็ก ผู้ป่วยที่กำลังมีไข้สูง และผู้ที่มีอาการแพ้เหล้าหรือแอลกอฮอล์ ไม่ควรดื่มยาตองเหล้านี้ (สันต์ อภัยสวัสดิ์, 2560)

ยาตองแต่เดิมถือเป็นหนึ่งในปัจจัย คือเป็นยารักษาโรคที่ญาติโยมสามารถนำมาถวายให้แก่พระภิกษุสงฆ์ที่ออกเดินบิณฑบาตในตอนเช้าได้ ซึ่งยาตองในบริบทนี้ ไม่ถือว่าเป็นเครื่องดื่มประเภทสุราเมรัยแต่อย่างใด แต่ก่อนยาตองทำมาจากสมุนไพรตากแห้งที่ถูกล้างเป็นผง และนำมาใส่ลงในเหล้าขาว แต่กรรมวิธีแบบนี้ค่อย ๆ เลือนหายไป โดยในปัจจุบันนิยมนำส่วนผสมสด ๆ ของต้นไม้ม เช่น ราก ก้าน และใบไม้ มาห่อในผ้าขาวและแช่ลงในเหล้า ทั้งไว้ประมาณ 30 วัน การดองด้วยเหล้าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสกัดตัวยาจากสมุนไพรสดหรือแห้ง กรรมวิธีนี้เหมาะกับสมุนไพรที่มีสารออกฤทธิ์ที่ละลายน้ำได้น้อยและสามารถใช้ได้จากทุกส่วนของสมุนไพร ตัวเหล้าที่ใช้ในการดองนั้นนอกจากการสกัดตัวยาออกจากสมุนไพรแล้วยังทำหน้าที่กันบูดยาตองจึงสามารถเก็บได้นานหลายปี ตามตำรับของไทยเหล้าที่ใช้จะเป็นเหล้าขาว 28-40 ดีกรี ถ้าทางต่างประเทศจะใช้วอดก้า หรือเอทิลแอลกอฮอล์ นอกจากเหล้าแล้วยังสามารถใช้หมักจากผลไม้ และน้ำส้มสายชูในการหมักก็ได้ แต่จะสกัดตัวยาได้ไม่ดีเท่าเหล้า และอายุการเก็บจะสั้นกว่า ส่วนข้อดีคือราคาจะถูกกว่าการใช้เหล้า (นวลตา อาภาศัพพะกุล และคณะ, 2552)

ยาตองจะมีการตั้งชื่อตามชื่อของสมุนไพรที่นำมาใช้เป็นส่วนผสม ซึ่งจะสอดคล้องกับสรรพคุณบางอย่างที่ได้จากสมุนไพรชนิดนั้น ๆ จึงเกิดเป็นชื่อยาตองเราคันหูกันจนถึงทุกวันนี้ ดังนั้นขอยกตัวอย่างยาตองที่ตั้งชื่อตามสมุนไพรและสรรพคุณ ดังนี้

กำลังเสือโคร่ง หรือพญาเสือโคร่ง เป็นชื่อสมุนไพรชนิดไม้เลื้อยที่คนไทยรู้จักกันว่าช่วยในการบำรุงกำลัง บำรุงร่างกาย ช่วยให้เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ บำรุงเส้นเอ็น และแก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย สามารถนำมาใช้เป็นยาได้ทั้งส่วนลำต้น แก่น ผล ราก และใบ

ม้ากระต๊อบโรง ชื่อนี้ฟังแล้วตลกๆ ตีตๆ เพราะสมุนไพรม้ากระต๊อบโรงช่วยในการบำรุงกำลัง และกำหนัด แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ เป็นที่นิยมอย่างมากในการนำมาทำยาตองสามารถนำมาใช้รักษาได้ทั้งต้น ตั้งแต่เถา ไปจนถึงเนื้อไม้

โดไม่รู้ลืม ฟังครั้งแรกก็คงน่าจะไปโยงกับเรื่องทางเพศแน่นอน เพราะมันก็คือหนึ่งในสรรพคุณของมัน แต่ตามความจริงแล้วที่มาของโดไม่รู้ลืมนั้นมาจากพืชชนิดหนึ่งที่เมื่อถูกเหยียบหรือทับ ก็จะกลับมาตั้งได้ขึ้นมา

ใหม่ได้เหมือนเดิมตามชื่อ มีสรรพคุณที่นอกจากจะช่วยเสริมสมรรถภาพทางเพศแล้ว ยังช่วยบำรุงเส้นเอ็น บำรุงกล้ามเนื้อ ช่วยให้รู้สึกกระชุ่มกระชวย สามารถนำมาใช้รักษาได้ทั้งราก ใบ และลำต้น

กำลังข้างสาร สมุนไพรชนิดนี้ช่วยเสริมสมรรถภาพทางเพศ ชะลอความแก่ก่อนวัย เพิ่มความแข็งแรงของหลอดเลือด เพิ่มการไหลเวียนเลือดให้ดียิ่งขึ้น และช่วยกระตุ้นการสร้างฮอร์โมนเพศชาย สามารถนำมาใช้รักษาได้ทั้งเนื้อไม้ เปลือกต้น แก่น ใบ ราก และผล

สาวร้อยฝั้ว หรือรากสามสิบ เป็นสมุนไพรบำรุงสำหรับสตรีโดยเฉพาะ เพราะช่วยในการกระตุ้นฮอร์โมนเพศหญิง ทำให้รู้สึกดีคึกคัก กระปรี้กระเปร่า จึงเป็นที่มาของชื่อสาวร้อยฝั้วนั่นเอง ซึ่งมักจะนิยมนำส่วนรากมาใช้รักษาโรคเป็นส่วนใหญ่

สาวสะตัง สรรพคุณเช่นเดียวกับสาวร้อยฝั้ว สมุนไพรสาวสะตังจะช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติของสตรี และช่วยให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง มีน้ำมีนวลมากขึ้น สามารถนำมาใช้ได้ทั้งรากและลำต้น

ยาต้องมิข้อห้ามใช้ในผู้ที่มีโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคตับ สตรีมีครรภ์ นอกจากนี้ยังมีข้อยาต้องแปลก ๆ และน่าจดจำอีกมากมาย ที่เกิดขึ้นจากการคิดค้นสูตรขึ้นมาใหม่ของชาวบ้านหรือผู้ประกอบการชุมชนยาต้อง เช่น นารีรำพึง เฒ่ากระโดดกำแพง น้องเมียสะอื้น สาวน้อยตกเตียง ฤๅษีลี้มไพร ฤๅษีชูปตน พญาพันธุ เฒ่าปล้ำช้าง แม้ชื่อเหล่านี้จะไม่ได้ตั้งตามสมุนไพรที่ใช้ เพราะมีการนำสมุนไพรหลากหลายชนิดมาผสมกัน แต่ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ทำให้ยาต้องมีความพิเศษแตกต่างไปจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดอื่น ๆ (วริษฐา แซ่เจีย, 2562)

กรรมวิธีทำยาต้อง

การดองเหล้านั้นต้องนำสมุนไพรที่เราต้องการนำมาดองมาก่อน ถ้าใช้สมุนไพรสดต้องล้างน้ำให้สะอาดและดองจนแห้ง ถ้าใช้สมุนไพรแห้งต้องเอาไปต้วสมุนไพรไปอบหรือตากให้แห้งตามปริมาณขวดโหลที่ต้องการดอง หลังจากนั้นจะเติมน้ำตามตำราที่กำหนดไว้ และเก็บไว้ประมาณ 15 วัน หรือหนึ่งเดือน จึงสามารถนำมาดื่มกินได้ ซึ่งตามตำรานั้นการเติมน้ำจะเติมน้ำตามตำราที่กำหนดไว้ หนึ่งคนทุกวันถ้าด้วยยาฟองตัวจนทำให้เหล้าแห้งหรือฟองลงไปถึงครึ่งจะเติมน้ำให้ท่วมยาอยู่เสมอ (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2562)

ยาต้องที่เห็นกันอยู่นั้นมีกรรมวิธีในการทำสองรูปแบบ คือ การที่ชุมชนยาต้องผลิตเองขายเองโดยนำสมุนไพรมาทำ หรือซื้อสูตรจากตำรับของผู้อื่นแล้วนำมาทำด้วยตนเอง และอีกหนึ่งกรรมวิธีคือการซื้อหัวเชื้อที่มีสมุนไพรจัดให้อยู่แล้ว ซึ่งหัวเชื้อจะส่งแก่ต่าง ๆ ก็จะมีท่อผ้าอยู่ในโหลยาต้อง โดยในท่อผ้าจะมีส่วนผสมของสมุนไพรอยู่ใน และการดองก็จะมีวิธีการจัดเตรียมไว้ด้วย ชุมชนยาต้องจะเรียกหัวเชื้อนี้ว่า “น้ำกระสาย” (นวลตา อาภาศัพพะกุล และคณะ, 2552)

ยาต้องจะมีสูตรประกอบพื้นฐานต่างกันตามจุดมุ่งหมายของผู้บริโภค สูตรตำรับยาต้องที่ผู้เขียนนำมาเผยแพร่ มี 2 สูตร ที่มีผลดีและประโยชน์ต่อทั้งเพศชายและเพศหญิง

สูตรแรกคือยาต้องมะกรูด หรือยาต้องเปรี้ยวเค็ม เอกลักษณะอย่างหนึ่งของยาไทยพื้นบ้าน ที่ใช้ความเปรี้ยวในการดองที่เกิดจากมะกรูดในการคุมเชื้อไม่ให้เจริญเติบโต และสกัดเอาตัวยายอกมาโดยไม่ต้องใช้เหล้ารสเปรี้ยวจะบำรุงปิตตะหรือธาตุไฟ กลิ่นหอมของผิวมะกรูดจะแก้ทางกองลม และมีสรรพคุณของตัวยาสุมไพร

อื่น ๆ ส่วนประกอบ ได้แก่ กำแพงเจ็ดชั้น 20 กรัม, เถาวัลย์เปรียง 20 กรัม, โคลلان 20 กรัม, คำฝอย 45 กรัม, เปราะหอม 20 กรัม, กระชาย 20 กรัม, หนุ้าแห้วหมู 20 กรัม, เกลือ 100 กรัม, มะกรูด 33 ลูก, น้ำสะอาด 600 มิลลิลิตร วิธีทำขั้นแรก นำกำแพงเจ็ดชั้น เถาวัลย์เปรียง โคลلان คำฝอย เปราะหอม กระชาย และหนุ้าแห้วหมู มาห่อด้วยผ้าขาวบาง ใส่ลงไปในหม้อ เติมน้ำ 3,600 มิลลิลิตร ต้มเคี่ยวให้เหลือน้ำเหลือ 1,200 มิลลิลิตร (ต้มเคี่ยว 3 เหลือ 1) หลังจากนั้นเติมเกลือลงไปให้พอเค็ม (ประมาณ 1 ช้อนโต๊ะ) และนำมะกรูดมาผ่าครึ่งลูกเรียงในโหล จากนั้นนำน้ำต้มสมุนไพรที่กำลังเดือดเทลงไปในโหล ปิดฝาให้สนิท ตั้งทิ้งไว้กลางแจ้งประมาณ 3 วัน ให้รับประทานครั้งละ 1 ช้อนโต๊ะ วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-เย็น (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2563)

สูตรที่สองคือม้ามะทึบโรง ที่มีสรรพคุณเกี่ยวกับการช่วยในการบำรุงกำลัง และกำหนด แก้วปวดเมื่อยตามร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ และเป็นที่นิยมอย่างมากในการนำมาทำยาตอง ส่วนประกอบ ได้แก่ ม้ามะทึบโรง 150 กรัม, ว่านนางครวญดำ 75 กรัม, แก่นทิงถ่อน 60 กรัม, แก่นตะโกนา 60 กรัม, หัวแห้วหมู 60 กรัม, เมล็ดข่อย 60 กรัม, แก่นฝาง 45 กรัม, ดอกคำฝอย 30 กรัม, สะเฒเทศ 30 กรัม, จันทร์กละ 30 กรัม และเปลือกอบเชย 30 กรัม วิธีทำขั้นแรกคือนำส่วนผสมทุกอย่างใส่ห่อผ้าขาวแล้วนำไปต้ม จากนั้นนำไปใส่ในโหลตองที่บรรจุเหล้าขาว 35 ดีกรี และต้องไว้ประมาณหนึ่งเดือน การรับประทานให้ครั้งละ 2 ช้อนโต๊ะ ก่อนอาหารเช้า-เย็น (นวลตา อาภาศัพท์กุล และคณะ, 2552)

วัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นส่วนผสมของยาตองเหล่านั้นสามารถหาได้จากสวนหลังบ้านหรือซื้อหาตามตลาดนัดได้ ยาตองสูตรแรกยังไม่มีส่วนผสมของเหล้าขาว ดังนั้นยาตองจึงไม่ใช่เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่เสมอไป กล่าวโดยสรุปคือ ยาตอง คือยาที่มีกรรมวิธีปรุงยาโดยการดองเหมือนกับการดองผักหรือผลไม้

ความนิยมบริโภคยาตองไม่ได้จำกัดอยู่ในชนบทและกลุ่มผู้ใช้แรงงานเท่านั้น ยาตองกลายเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สะท้อนความเป็นไทยได้อย่างดี จึงมีผู้ประกอบการที่นำสัญลักษณ์ดังกล่าวมาทำให้เกิดร้าน Thaisho (ไทยโซ) ซึ่งมีที่ตั้งอยู่บริเวณสถานีรถไฟฟ้าสะพานควาย ใจกลางกรุงเทพมหานคร เป็นร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูตรผสมยาตอง ตกแต่งโดยผสมผสานความเป็นไทยในยุค 90's เข้ากับความทันสมัยได้อย่างแนบเนียน ผสมผสานด้วยการใช้แสงโดยใช้ไฟนีออนที่ชวนให้รู้สึกถึงการเฉลิมฉลองและสนุกสนานยิ่งขึ้น เป็นร้านที่นำวัตถุดิบที่เป็นสมุนไพรไทยมาดองกับวิสกี้ หรือทำเป็นค็อกเทลยาตอง ทำให้ร้านยาตองไม่ได้เป็นเพียงร้านหรือเพิงแบบที่พบเห็นได้ทั่วไป แต่เปลี่ยนรูปแบบเป็นร้านยาตองทันสมัย (Thomasthailand, 2012)

ความนิยมในประเทศไทย

การดื่มยาตองพบได้ทั่วทุกภาคประเทศไทยและพบในกลุ่มคนทั่วไป การดื่มยาตองนั้นจึงเป็นวิถีชุมชนที่ส่วนมากจะพบในเพศชายเป็นหลัก เพราะความเชื่อเรื่องการเสริมสร้างสมรรถภาพทางเพศ แต่ความเป็นจริงแล้วการดื่มยาตองนั้นเป็นที่นิยมของคนหลายกลุ่มซึ่งจะได้ตามร้านขายยาตอง หรือซุ้มยาตองที่เราคุ้นหูกัน ซุ้มยาตองนั้นจะปิดให้เห็นอย่างทั่วไปตามแถบต่างจังหวัดโดยภาพในร้านจะรวมตำรับยาตองเกือบจะทุกตำรับอยู่ที่ซุ้มนั้น ทั้งที่มีสรรพคุณที่เกี่ยวกับการบำรุงกำลัง แก้วปวดเมื่อย ปวดหลัง ปวดเอว เนื่องจากการทำงานหนัก ยาตองจึงเป็นที่นิยมสำหรับผู้ใช้แรงงาน และมีบางตำรับยาที่ช่วยให้กล้ามเนื้อคลายตัว หลังคลอที่อยู่มานานไม่ได้ และบางตำรับยาสามารถรักษาผู้ป่วยที่เป็นโรคอัมพาตและเหน็บชาได้ นอกจากนี้ตำรับยาบางตำรับยังช่วยเรื่องการบำรุงแก้กำหนดได้อีกด้วย ปัจจุบันยาตองได้รับความนิยมลดลง เพราะยาตองถูกนำไปเป็นสัญลักษณ์ของคนชนชั้น

ล่างหรือคนที่ทำงานกรรมกรมากกว่าการเป็นสัญลักษณ์ของยารักษาโรค ตำรับยาที่ถูกดัดแปลงจนผิดเพี้ยนกลายเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคจนถึงขั้นเสียชีวิต อีกทั้งการเปิดซุ้มยาตองแบบผิดกฎหมาย ทำให้ยาตองไม่ถูกยอมรับในสังคม ซึ่งสิ่งนี้การต่อยอดภูมิปัญญาการสกัดยาจากสมุนไพรด้วยเหล้านั้นจะจางหายไปจากประเทศไทย ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วตำรับยาหลายตำรับของยาตองนั้นเป็นการรักษาด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านที่แทบจะไม่พึ่งการรักษาของทางแพทย์แผนปัจจุบันด้วยซ้ำ การจางหายของยาตองจึงเปรียบเสมือนการสูญหายของแพทย์แผนโบราณประจำชาติไทยที่มีมานานก่อนที่แพทย์แผนปัจจุบันเข้ามาในประเทศไทยเสียอีก การรักษาที่มีประสิทธิภาพและวัตถุดิบในการสกัดยาที่หาง่ายยาตองจึงไม่ควรจะหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ของไทย

บทสรุป

ยาตองเหล้าสมุนไพรไทยเป็นภูมิปัญญาและเป็นทางเลือกในการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรค บำรุงกำลัง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ และมีตำรับยามากมาย เช่น โตไม่รู้ล้ม ที่ช่วยเสริมสมรรถภาพทางเพศ บำรุงกล้ามเนื้อ ช่วยให้รู้สึกกระชุ่มกระชวย, กำลึงเสือโคร่ง ที่บำรุงกำลัง ร่างกาย เส้นเอ็น และแก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย และสาวสะดุ้ง ช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติของสตรี และช่วยให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง มีน้ำมีนวลมากขึ้น เป็นต้น ต่อมาพฤติกรรมการบริโภคเปลี่ยนไปจากเดิมบริโภคเพื่อใช้รักษากลับกลายเป็นการดื่มเพื่อความรื่นเริง เนื่องจากยาตองเหล้าสมุนไพรใช้เหล้าขาวซึ่งหาซื้อได้ง่ายและมีราคาถูก จึงที่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่นจนถึงวัยทำงานที่ประกอบอาชีพแรงงานเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งปรากฏข่าวใหญ่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 เกิดเหตุการณ์ที่มีผู้เสียชีวิตจากการบริโภคยาตองเหล้าสูตรคางคก จากซุ้มยาตองแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี กรมสรรพสามิตจึงสั่งปิดซุ้มยาตอง บทความนี้จึงเกิดขึ้นมาเพื่อบันทึกถึงการมีอยู่ของยาตองและสรรพคุณของยาตองที่ถือเป็นภูมิปัญญาของไทย

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสด. (2562). เอาจริง! สรรพสามิต ปูพรมล้างบางร้านยาตอง หลังคนดื่มแล้วตาย ปรับสูงสุด 5 หมื่น. [ออนไลน์]. จาก http://www.khaosod.co.th/special-stories/news_3001674. [สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 สิงหาคม 2564].
- คณะกรรมการจัดทำหนังสือวิถีไทย. (2543). *วิถีไทย*. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2562). แพทย์แผนไทยชี้ยาตองมีประโยชน์ถ้ารู้จักกิน. [ออนไลน์]. จาก www.komchadluek.net/news/regional/396290. [สืบค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2564].
- นวลตา อาภาศัพพะกุล และคณะ. (2552). *การศึกษาพฤติกรรมผู้ดื่มและผู้ขายยาตองวิธีชุมชนภาคใต้*. ภูเก็ต : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- เบเคอร์, คริสต์. (2563). *ประวัติศาสตร์อยุธยา ห้าศตวรรษสู่โลกใหม่*. กรุงเทพฯ : มติชน.

- เทคโนโลยีชาวบ้าน. (2563). **เปิดตำรายาดองมะกรูด แก้ประจำเดือนมาน้อย**. [ออนไลน์]. จาก http://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_142597. [สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 สิงหาคม 2564].
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). **ชาวบ้านชด "ยาดองคางคก" ดับเพราะพิษ "เมทานอล"**. [ออนไลน์]. จาก <http://www.thairath.co.th/news/society/1687701>. [สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 สิงหาคม 2564].
- วีริฐา แซ่เจีย. (2562). **ชื่อยาดองไทย สมุนไพร และสรรพคุณ**. [ออนไลน์]. จาก thematter.co/quick-bite/tradition-thai-alcohol-drinks/88506. [สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 สิงหาคม 2564].
- สถาบันการแพทย์แผนไทย. (2562). **ยาดองสมุนไพร สุขภาพในน้ำสัสมัน**. [ออนไลน์]. จาก <https://ittm.dtam.moph.go.th/images/knowledgea/2/ยาดองสมุนไพร%20สุขภาพในน้ำสัสมัน.pdf>. [สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 สิงหาคม 2564].
- สันต์ อกัยสวัสดิ์. (2560). **กินยาพร้อมเหล้าได้อะไร ยาดองเหล้าคืออะไร**. [ออนไลน์]. จาก www.haijai.com/1771/. [สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 สิงหาคม 2564].
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- อมรา บาลยอ. (2546). **ยาดองเหล้าในมิติทางการแพทย์และสังคมวัฒนธรรม**. หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา), นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Thomasthailand. (2562). **Thaisho (ไทยโซ) ร้านยาดองใกล้ BTS ที่ให้คุณได้เมาแบบหัวปักพิ่น**. [ออนไลน์]. จาก <http://thomasthailand.co/lifestyle/thaisho/>. [สืบค้นข้อมูลเมื่อ 16 สิงหาคม 2564].